

Nem *memento mori*nak készült az itt olvasható összeállítás, hanem emlékezőként arra, hogyan robbant be *A látogató* című regény 1969-ben a magyar irodalmi nyilvánosságba. És persze arra, hogy igazából ezzel vette kezdetét Konrád György írói pályája, noha már az ötvenes évek közepétől megjelentek írásai. A *Jelenkor* olvasói is találkozhattak a nevével, a hatvanas évek első felében világirodalmi és szociológiai tanulmányokat közölt a lapban.

Efféle dolgokra akartunk tehát emlékezni és emlékeztetni barátja, Magyar Bálint kezdeményezésére, aki tavaly kereste meg a szerkesztőséget ötletével. Nem a hagyományos módon, értekező, elemző művekkkel mutatni rá a kis terjedelmű kötet erényeire, időtálló voltára, hanem úgy, hogy néhány fiatalabb kollégája valamiképp folytatja, továbbírja az ötvenéves regény egy-egy szakaszát, motívumát, gondolkodásmódját.

A lassan szerveződő jubileum tervét az ünnepelt előtt titokban tartottuk, csak felesége, Lakner Judit tudott róla. A folyóirat életének megszokott rendje, nehézkedése, a szerkesztő mindenkor rövid távú feladatai által kialakult kényszerpályán haladva épp a nyári időszakban adódott idő e vállalkozás előmozdítására. Ide, az októberi lapszámunkba terveztük el az összeállítás megjelentetését. De szeptember 13-án meghalt Konrád György, így az ő arcára már nem csal mosolyt kollégái gesztusa. Hiába tudjuk, hogy a halál tervezhetetlen, a szerkesztő mégsem szabadulhat az önvád elől. Kései méltatás ez.

Ágoston Zoltán

N É M E T H G Á B O R

A fakír bosszúja

Magamra nyitottam *A látogatót*, mint a gázt, *Tisztelettel ajánlom a / Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak / Konrád György / 2007. V. 12.*, áll benne, szép, lendületes kézírással. A szöveg irgalmatlan távolságra került, mintha azóta a világ végére utaztam volna egy szarbarna, farmotoros Ikarusszal, és onnan néznék vissza a hetvenes évek végének esőáztatta, önsajnálatba pácolt, magányos délutánjaira, amikor a kietlenség megalkuvás nélküli ábrázolásának perverz élvezetében kerestem és találtam menedéket. Aztán mégiscsak fönnakadtam ezen az aranyhorgon:

Fekete esőkabátban fekiúdt a téglaoszlopokra illesztett ágyszodronyon, nyaka körül világoskék dörzstörülköző, szakállában kenyérmorzsa, cigarettahamu, kezében elrongyolt ponyvaregény, A fakír bosszúja, földből kiálló, boglyas fejjel a címlapon. Körülnéztem.

Én is. Viszonylag alaposan. A szöveg mint táj. Elemi irtózás fogott el a jelentéshajszolástól. *Nekem*, idéztem magamban, szó szerint vagy torzított formában, erősen a fekete esőkabát elviselhetetlen recsegésére gondolva, *a (egy) regény lenni akarjon valami, ne mondani akarjon valamit.* Mégis, az *derült ki*, hogy bizonyos értelemben kegyeletsértő, ha, értsük ezt most jól (vicc!), mintha maga Barthes dödögne, *a szerző halálával lábra kap a végképp elárvult főhős.*

A Sarrasine című novellában Balzac egy nőnek öltözött kasztráltról írja le ezt a mondatot: „Valódi nő volt, a hirtelen riadozásában, az oktan szeszélyeiben, az ösztönös zavarában, az alaptalan vakmerőségében, a kihívó dacában és az érzéseinek gyönyörű finomságai-

ban is.” Ki mondja ezt? [...] Sosem fogjuk megtudni, azon érthető oknál fogva, hogy az írás lerombol mindenféle hangot, minden eredetet. És ezt a mondatot ki mondja? (A Szerző.) Az írás éppen e semleges, e kompozitum, a mellékösvény, amelyen át szubjektumunk elillan, a fehéren-fekete, amelyben minden személyazonosság feloldódik, s mindjárt elsőként az írói test azonossága. (Figyeljük meg: a magyarban jelentős zűrzavar keletkezik a *subject* szó értelmezési tartományának tekintetében.)

Miért használja a „frottír” szó helyett a „dörzsöt”, ezt most már körülbelül negyvennyolc órája nincsen kitől megkérdezniem.

Mi ez a pokoli erő, amivel egy szöveg életben tartja magát, nyugodtan kilúgozható belőle a szociális érzékenység rekvizitumait, vagy éppen magát a megveszekedett indulatot, amivel egyszerre akar és tud kint és bent egeret fogni.

„A fakír bosszúja nyilvánvalóan fiktív ponyvaregény”, olvasom egy könyvismertetőben. A nagy bűdös lófaszt, mondja Thomas Bernhard, *soha senki nem talált ki semmit, és soha nem is fog*. Dr. Fülöpp például, érthetetlen okokból, vagy csak egyszerűen azért, mert kín volt számára a tökéletes névtelenség állapotának fenyegető közelléte, úgynevezett drámát írt valamikor 1920 és ’30 között, ezzel az arcpirító címmel. (Elképzelni a tűzoltót, a színház tűzoltójának alig elviselhető szenvedését a takarásban, estéről-estére.) És a fakír, mit is tehetett volna más, engedett sötét vágyainak már korábban is, mintegy száz évvel Konrád György születése előtt, N. Takátsi Horváth János, a Felső Magyar-országi MINERVA nemzeti folyó-írás Tizedik évi Folyamatában: *Meglestem mikor mene ki a’ fakir; a’ Széphez bementem. A’ babonás hit volt az oka, hogy senki se mert, a’ fakir’ lakához közelíteni. Én voltam az első, ki bementem. A’ Szép őszve rogyott, midőn engem megpillantott. Esdekelve kért, távoznám; mert rettenetes bosszút állana rajta zsarnoka, ha engem ott találna. Mentem hát; de mélyen lelkemben megháborodva, megilletődve, szánakodva, a’ szép áldozatot. Im’ alig jövék ki, jön a’ Fakir.*

Bingó!

A szöveg a szerző túlvilága, támadt a nemes gondolatom, de aztán egy éles kővel agyonvertem. A’ Szép őszve rogyott.

Pécsre vittem egyszer, ezer évvel ezelőtt, volt valami beszélgetés, a *Jelenkor* szervezte, a lap, amelybe éppen írok, és amit éppen olvasol, noha a lap nem szervez semmit, elképzelt létező. Akkoriban egy fekete Saabbal jártam, a legegyszerűbb, fapados változat, sima, benzines 1800 köbcentis darab. Már lefelé tartottak a büszke svédek, köztünk szólva, kábé egy Opel Vectra volt, Saabnak álcázva.

Hosszú út, vagy legalábbis hosszúra emlékszem. Biztosan beszélgettünk. Fogalmam sincs már, miről. Bottal jár, meglehetősen elegánsnak *tetszik* a bottal járás. Egyszer, régen, a gyerekeitől kapott egy töröset is, az aztán úgy beragadt egy hóbuckába, hogy Konrád csak a fegyvert rántotta ki belőle. Áll, forradalmi pózban az utcasarkon, égre szegezett törrel, viszonylag jó jelenet.

Kiszáll, a segítséget visszautasítja. Egy másodperccel előbb még ott volt a kocsiiban, aztán meg már nem. Ennyire egyszerű kiszállni. A Saab már rég nincs meg, a céget is eladták, előbb egy holland vállalatnak, azok meg a kínaiaknak, akik persze simán berohasztották. Kiszállt N. Takátsi Horváth, kiszállt Dr. Fülöpp, kiszállt Konrád, előbb-utóbb majd az is kiszáll, brühühü!, akire perpillanatok az „én” szó mutat ebben a mondatban, nyilván. A szöveg pedig, fájdalom vagy nem, csak a fakír kibaszott túlvilága.